

Az Orvosi Hetilap Markusovszky Lajos-emlékülése, 2008

FEHÉR JÁNOS DR.

Markusovszky Lajos (*1. ábra*), az Orvosi Hetilap alapítója és csaknem haláláig főszerkesztője, 1815-ben született és 1893. április 21-én hunyt el. A lap, amely akkor megjelent, hathatós módon avatkozott be a magyar orvostudomány irányításába, a kor legkiválóbb orvosait, jeles tudósokat, odaadó hazafiakat állított sorba az elmaradott egészségügyi, oktatási viszonyok megszüntetésére. Az Orvosi Hetilap hosszú időn át egymaga jelentette a magyar orvostudomány fórumát, és a későbbiek során is annak egyik legfőbb tényezőjévé vált.

Ez idő tájt Európában és Magyarországon is a latin és a német nyelv volt az orvoslás hivatalos nyelve. Hazai szakfolyóiratok nem, vagy alig voltak. Fischer Dániel 1772-ben készített tervezetet magyar orvosi folyóiratra, ám az tervezet maradt csupán. A Sándorffi József által indított lapból Orvosi és Gazdasági Tudósítások címmel 1803-ban csak két szám jelent meg. A Pesti Egyetemnek 1821-ben volt terve egy latin nyelvű orvosi folyóiratra, azonban ez is csak terv maradt. Rupp János latin nyelvű szaklap megindítását javasolta 1923-ban, Acta Hungariae Medicorum címmel. Egy szám sem jelent meg belőle.

Az első magyarországi, a szó valódi értelmében vett orvosi szakfolyóirat, az Orvosi Tár 1830-ban kiadott pályázat alapján jelent meg. A lap Bugát Pál és Schedel (Toldy) Ferenc szerkesztésében indult 1833-ban. A szabadságharc végéig, 1849-ig rendszeresen kiadták. Fő érdeme a magyar orvosi műnyelv megteremtése volt.

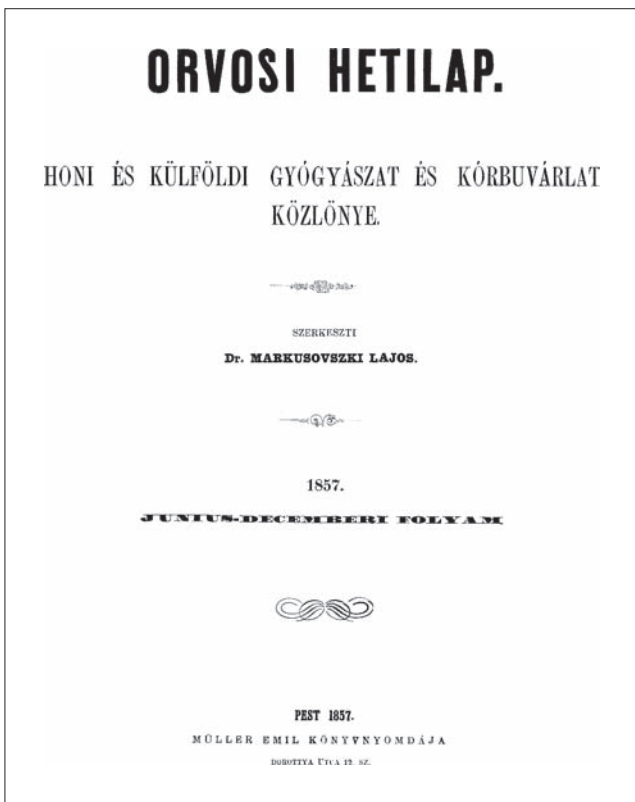
1857-ben, amikor Markusovszky Lajos az Orvosi Hetilapot, a hazai orvostudomány szaklapját megalapította, forradalmi tettet hajtott végre. A hazai szakirodalomban a korábbi latin, illetve német nyelv helyett a magyar nyelvet honosította meg, hiszen a Bugát Pál által alapított Orvosi Tár sajnos csak néhány évet élt meg, a szabadságharc idején kiadása megszűnt.

A Markusovszky Lajos alapította orvosi szaklap egyaránt szolgálta a hazai tudományos eredmények hivatalos ismertetését, valamint az orvostudomány legújabb felfedezéseinek magyar nyelvű bemutatását. Az 1857-ben alapított lap a világ hatodik legrégebbi orvosi szakfolyóirata; olyan lapok előzik

meg, mint a New England Journal of Medicine, a Lancet, a Wiener Medizinische Wochenschrift, a Nederland Tijdschrift voor Geneskunde, s egyidős a British Medical Journal tudományos folyóirattal. A lap alapításának célja: Legyen magyar

1. ábra Markusovszky Lajos (1815–1893)

2. ábra Az Orvosi Hetilap első számának borítója, 1857

3. ábra Semmelweis Ignác közleménye a gyermekágyi lázról. Az Orvosi Hetilap második évfolyama, 1858

nyelvű, hetente megjelenő orvosi szakfolyóirat! Szolgáljon e lap szakmai orgánumként a hazai és a külföldi új gyógyászati eredmények ismertetésére és terjesztésére (2. ábra)!

Markusovszky Lajos az első szám Beköszöntőjében így fogalmaz: „Hálás elismeréssel azok iránt, kiknek erkölcsi erélye lehetővé tette folyóiratunk megindítását, s kik eddigelig szellemi munkálatokkal tartalmához járultak, megnyitjuk az orvosi hetilapot. Fogadják őszinte köszönetünket a közügy nevében különösen a t. c. egyetemi tanárok és segédek, kik szaktudományukban tapasztalataik és körödei előadások rendes közlésével biztositani szíveskedtek lapunk becsét. Úgy szinte a pesti kórházak t. c. főorvosai s mindazon kartársak, kiknek ügyszeretete bizalommal karolta fel a keletkező vállalatot, s kik bennünket tetteleg részvételükkel szerencsétlettek. A cs. k. helytartóságnál levő t. egészségügyi tanácsosok és megyei főorvosok vegyék köszönetünket azon készségéért, mellyel az orvosi személyzet névjegyzékét velünk közölni kegyeskedtek.”

E lap második évfolyamának első számában közölte Semmelweis Ignác forradalmi szakmai megfigyelését a gyermekágyi lázról (3. ábra). Markusovszky és Semmelweis között igazi emberi, baráti kapcsolat alakult ki. Erről beszélt Cholnoky Péter az ez évi vaseszerségi március 15-ei ünnepségen elhangzott előadásában, amely az Orvosi Hetilapban is megjelent [1]: „Markusovszky Lajos és Semmelweis Ignác iker-csillag a XIX. század magyar történelmének és az egyetemes orvostörténetnek az egén. Jó pár közös vonást ismerhetünk fel történetükben. Semmelweis Ignác egész élete folyamán Markusovszky is tapodta ezt a sárgolyót: Az Orvosi Hetilap alapítója nemcsak három évvel korábban, 1815-ben született, de huszonnyolc évvel túl is élte az anyák megmentőjét. Mindketten más nemzetből származva váltak vállalt magyarrá: Markusovszky a Liptó megyei Csorbán szlovák nyelvi környezetben nőtt fel, Semmelweis pedig budai német családban, de a középiskolai anyakönyvben mindketten hungarusként, magyarként szerepelnek. Mindketten jogásznak indultak, és csak egy év után tértek át az orvosi tanulmányokra. A korkülönbség ellenére mindketten egy évben, 1844-ben szereztek meg orvosi oklevelüket, egyikük Bécsben, másikuk Pesten. A részben vagy egészben pesti tanulmányok után mindketten a nemzetközi orvostudomány virágzó központjában, Bécsben kóstoltak bele az orvoslás akkor már szédületes fejlődésébe. Mindketten az elvesztett magyar szabadságharc utáni években, fogcsikorgatva bár, de eredményesen virágoztatták fel a pesti orvosképzést. Ám ezzel vége is a hasonlóságoknak. Keresve sem lehetne találni két különbözőbb természetű embert. Semmelweis befelé forduló, magával állandóan tusakodó, a bajok felismerésének gyökeréig a kopó makacs kitartásával, könyörtelen logikával lehatoló, szűk és tág környezetével nehezen szót értő, felismert igazságának tudatában még a kellemetlenkedéstől sem visszariadó egyéniség volt. Markusovszky Lajos – mai szemmel nézve – mostoha sorsa ellenére is igazi sikerember volt.”

A Markusovszky által vezetett szerkesztőbizottságban a budapesti egyetem számos tanára vállalt feladatot. Az Orvosi Hetilapot az elmúlt másfél évszázadban több kiadó gondozta. Az 1. táblázat a történeti hűségnek megfelelően szemlélteti a kiadókat. A legutóbbi két évtizedben a Medici-